

Zuhaitza

Udako solstizioaren inguruan –gure artean Aintzidari Sanjuanen ospakizunarekin bat egiten dena– bizi dugun giro honetan egokia iruditu zait lerro hauetan adierazten denari arreta piska bat eskaintzea; hain zuzen ere lotura estua izan bait du gizakiak zuhaitzarekin hala egiazko bizitzan nola mitologiaren arloan Esan behar, bi elementu hauek askotan zailak direla bereizten.

Jainkoak sortutako lurreko paradisuan zuhaitz ugaritasun handia zegoen. Erdialdean *Onaren eta Okerraren Jakinduri zuhaitza* aurkitzen zen eta bere ondoan *Biziaren Arbola*.

Afrikako mitologian munduaren sorreraz, zuhaitzen presentzia handia da. Jainkoak zazpi gauza sortu zituen, besteak beste *Tronua* izenekoa. Hau zuhaitz erraldoi batean jarria zegoen eto zuhaitz honek milioika hosto zituen, batzuk biziak eto hezeak, besteak zahar eta galkorrek. Hosto hauek gure bizitzak gogoratzen dituzte eta Jainkoak horietako bakoitzean gure izenak ditu jarriak. Hostoa zuhaitzetik erori egiten da Jainkoak hala nahi duenean; baina lurrera iritsi baino lehen aingerua hurbildu, izena irakurri eta jakin erazten dio *herioaren aingeruari* edo *arimak eramaten dituenari*. Hau jaisten da Lurrera eta zera adierazten dio interesatuari: *Helduda zure ordua. Denbora amaitu zaizu*. Orduan, heriotzeak banandu egiten ditu arima eta gorputza.

Intxaurrondoak etxe aurrean zoritxarra dakarkio ganaduari. Otsailean artzaiek ikusten badute birigarroa kantari zuhaitzaren adar-buruan eguraldi ona datorren seinalea da. Beheko adarretan ikusiz gero berriz, eguraldi txarra izango da hurrengo egunetan

Hontza etxe inguruko zuhaitzetan ibiltzea zori gaiztokoa da eta norbaiten berehalako heriotzearen berri ematen digu edo arima atsekaberen baten agerpena iragartzen du. Nabaria da arima atsekabeek duten joera zuhaitz eta bidegurutzetarako.

Zuhaitzaren bizia gizakiarena baino luzeagoa da; mendiak bezalaxe zuhaitzak ere zerura begiratzen du eta lotura da goiko munduarekin. Bere boterea barne telurikoetatik atera eta naturaz-gaindik dago.

Bretainian –aipamena nire adiskide Isidoro de Fagoagarengandik hartu dut– gizona hiltzear egon eta apaizaren laguntzarik gabe aurkitzen bazen aitortza zuhaitz bati egiten zion. Adarrek aitortza entzun eta hil zorian zegoenaren azken nahia zeruratu egiten zuten.

Mitologia grekoan jainko bakoitzak bere gogoko zuhaitza zuen. Baina Jupiterren haritza izan da kuttunena gizakiarentzat. Haritza dugu basoko erregea eta indarraren eta askatasunaren ikurra.

Herri askok ditu zuhaitz sakratu bat baino gehiago. Besteak beste Euskal Herriak. Daukan garrantziagatik Gernikako Arbola aipatuko dut.

Maiatzean idatzitako lerro hauek *maiatz* izenarekin zuhaitza landatzeko dagoen ohitura zahar eta ezaguna aipatzera naramate. Urte batzuk badira ikusi nuela Arabako Arana-San Bizente herritik kanpo zegoen bazter batean *maiatza* jartzen.

Neguko eta udako solstizioek ospakizun naturistak dakartzate; udako solstizioarekin lotuta dagoen landare-munduan ez da ahazten zuhaitza.

San Joan Bataiatzailearen ospakizunean *San Joan Arbola* herriko tokirik ikusgarrien eta jende gehien ibiltzen den lekuan jartzeaz arduratzen diren herri batzuk ezagutzen ditugu.

Udako solstizioarekin jarraitzen dugularik, aipatuko dut beste ohitura bat: hain zuzen San Joan bezperan zuhaitzaren bitartez zenbait gaixotasun sendatzeko nire etnologi ikerketetan jasota ditudan formulak eta antzekoak erabiliz.

Zuhaitza dela eta egin ditugun adierazpen labur eta osagabe hauekin amaitzeko Nicolas de Arrikibar lehenbiziko fisiokrata bizkaitarrak eta Real Sociedad Bascongada de los Amigos del País-eko Merituzko kideak esana jasoko dugu: *Estatua zuhaitza da, sustraiak nekazaritza, enborra herria, adarrak industriak, hostoak merkataritza eta arteak*. Adierazpen zehatz eta zuzenak XVIII. mendeko fisiokrata honek eginak.

Zuhaitza = El árbol / Juan Garmendia Larrañaga. – En : *San Juan jaiak 1991 Tolosa*. – Tolosa : Tolosako Udala, 1991. – [20] p. : il. ; 21 cm. – P. [18-19]. – OC. T. 4, p. 433-436